ΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΚΡΙΣΗ:

ΕΝΑ ΠΡΑΣΙΝΟ ΕΜΒΑΤΗΡΙΟ ΑΠ' ΤΗΝ ΣΚΩΤΙΑ

Είναι δεδομένο ότι η covid ειδησεογραφία καταλαμβάνει την μερίδα του λέοντος, τόσο εδώ, όσο και διεθνώς. Πίσω από την επιφάνεια των ημερών όμως, και μια σειρά από άλλες εξελίξεις συνεχίζουν πάνω στην ατσάλινη τροχιά που έχουν χαράξει γι' αυτές κράτη κι αφεντικά. Στο πνεύμα των διαδοχικών και αλυσιδωτών κρίσεων που έχει ήδη διακηρυχθεί, η διαχείριση της κλιματικής κρίσης προετοιμάζεται μεθοδικά εδώ και χρόνια. Κι απ' ό,τι φαίνεται, οι σχεδιασμοί φτάνουν πλέον σε ένα σημείο ωριμότητας, το οποίο επιτρέπει, ίσως, το ευρύτερο ξεδίπλωμά τους.

Σε κάθε περίπτωση, ένα πράγμα φαίνεται να είναι σίγουρο: τα κράτη και οι συμμαχίες των αφεντικών που βρίσκονται πίσω τους δεν σκοπεύουν να «αποστρατεύσουν» σύντομα τους υπηκόους τους. Άλλωστε, οι «υπαρξιακές απειλές για την ανθρωπότητα» έχουν αποδειχτεί ένα ιδιαίτερα πετυχημένο μοτίβο.

WE ARE THE WORLD – ΜΕ BAGPIPE

Μετά από συνομιλίες και διαπραγματεύσεις που κράτησαν σχεδόν δύο εβδομάδες, τα 197 κράτη που συμμετείχαν στη 26η Σύνοδο για το Κλίμα στην Γλασκώβη (COP26) ανακοίνωσαν στις 13 του περασμένου Νοέμβρη τα χαρμόσυνα νέα: κατοχυρώθηκε η γενική δέσμευση να κρατηθεί η άνοδος της θερμοκρασίας του πλανήτη σίγουρα κάτω από τους 2 βαθμούς Κελσίου -και ιδανικά στον 1,5- μέχρι το τέλος αυτού του αιώνα. Για να συμβεί αυτό πρέπει να μειωθούν δραματικά οι εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα και των υπόλοιπων αερίων του θερμοκηπίου και τελικά να μηδενιστούν μέχρι τα μέσα του αιώνα.

Ίσως για να υπογραμμίσουν την σοβαρότητα της κατάστασης και των δεσμεύσεων που ανέλαβαν, τα 197 κράτη, στην κοινή τους διακήρυξη, σημείωσαν ρητά, για πρώτη φορά στα χρονικά των Συνόδων τους, ότι τα ορυκτά καύσιμα (δηλαδή το κάρβουνο, το πετρέλαιο και το φυσικό αέριο) είναι η κύρια αιτία της κλιματικής αλλαγής. Πράγμα που σημαίνει ότι ούτε σ' αυτό το, υποτίθεται κοινότοπο, δεν είχαν συμφωνήσει μέχρι πρόσφατα. Τώρα όμως συμφώνησαν και δεν σταμάτησαν εκεί: πάνω από 140 κράτη, που εκπροσωπούν το 90% του παγκόσμιου ΑΕΠ, δεσμεύτηκαν σε μηδενικές εκπομπές ρύπων (net zero emissions) μέχρι το 2050. 100 κράτη δεσμεύτηκαν επίσης ότι μέχρι το 2030 θα περάσουν σε μια πιο βιώσιμη διαχείριση (της αποψίλωσης) των δασών τους, συμπεριλαμβανομένης της Βραζιλίας, η οποία ξηλώνει συστηματικά, όχι μόνο τα δάση του Αμαζονίου, αλλά και τους ιθαγενείς κατοίκους τους, όπου χρειάζεται. Επιτεύχθηκαν και πολλές ακόμα δεσμεύσεις, αλλά νομίζουμε ότι όσα έχουμε αναφέρει ήδη είναι αρκετά για να αντιληφθείτε το πνεύμα ομοψυχίας που επικράτησε.

Είναι αυτονόητο λοιπόν ότι ευχόμαστε «καλή επιτυχία» στα 197 κράτη του πλανήτη, τις συμμαχίες αφεντικών που εκπροσωπούν και τους πραγματικά φιλόδοξους στόχους που έχουν θέσει, σκοπεύουμε όμως να αναπτύξουμε μια σειρά από διαπιστώσεις και προβληματισμούς που ίσως αμαυρώσουν, λιγάκι, το καλό κλίμα που επιτεύχθηκε στην σύνοδο.

Ας ξεκινήσουμε από τα προφανή: όταν κράτη κι αφεντικά μιλάνε για την κλιματική αλλαγή και την υπερθέρμανση του πλανήτη, εκείνο που βασικά εννοούν είναι μια εκ βάθρων ενεργειακή αναδιάρθρωση του καπιταλιστικού κόσμου. Ένα, ιστορικών διαστάσεων, καπιταλιστικό εγχείρημα που θα καθορίσει την παγκόσμια ηγεμονία για πολλές δεκαετίες και φυσικά δεν πρόκειται να αποφασιστεί, κατά κύριο λόγο, με κάποιου είδους διαπραγματεύσεις ή κενές και τσάμπα δεσμεύσεις. Και φυσικά οι λυγμοί για το κλίμα δε ξεγελούν κανέναν: είτε απευθύνονται στους αφελείς υπηκόους, είτε διαμορφώνουν το ιδεολογικό υπέδαφος για την περαιτέρω όξυνση των ενδοκαπιταλιστικών ανταγωνισμών.

Άλλωστε αυτά τα 197 κράτη προσήλθαν με πολύ διαφορετικές ατζέντες και προτεραιότητες στην Γλασκώβη: υπάρχει ποτέ περίπτωση να συμφωνήσουν πραγματικά κράτη με εθνικούς καπιταλισμούς, στηριγμένους π.χ. στις εξαγωγές ορυκτών καυσίμων εδώ και δεκαετίες, με κάποια άλλα που προωθούν την σχεδόν αποκλειστική χρήση Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΑΠΕ); Δε γνωρίζουμε καπιταλιστικό κράτος που

1

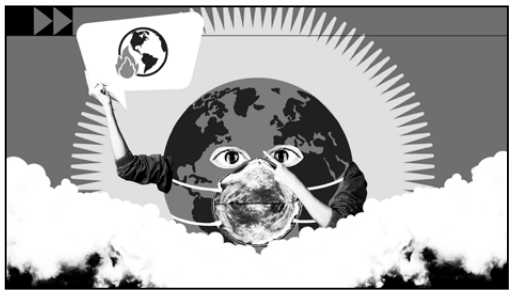

2

να αυτοκτόνησε από μόνο του –εσείς; Θα έλεγε ίσως κανείς: κι αν όμως ξεμείνουν από πελάτες, λόγω της ενεργειακής αναδιάρθρωσης; Κάτι τέτοιο μπορεί να συμβεί, εν μέρει, κάποτε, αλλά όχι στο ορατό μέλλον: τρανταχτό παράδειγμα, οι Big 3 της παραγωγής πετρελαίου (ΗΠΑ, Ρωσία, Σαουδική Αραβία) και πολλά κράτη ακόμα εξορύσσουν σχεδόν στο peak της παραγωγικής τους δυνατότητας, ανταγωνιζόμενες σκληρά σε επίπεδο τιμών και επιχειρώντας να αποκλείσουν τις υπόλοιπες από περιοχές που θεωρούν προνομιακές[1]. Άλλωστε από την στιγμή που κράτη σαν την Κίνα, κατά κύριο λόγο, την Ινδία και περιοχές της υποσαχάριας Αφρικής ανεβαίνουν στην καπιταλιστική ιεραρχία, η ζήτηση για πηγές ενέργειας, ακόμα και τις πιο «βρώμικες» ανάμεσά τους, παραμένει σταθερή ή/και ανοδική. Σε κάθε περίπτωση πάντως, καλό είναι να θυμόμαστε ότι το πετρέλαιο και το φυσικό αέριο δεν θα εξαφανιστούν σύντομα από το ενεργειακό μείγμα του καπιταλιστικού πλανήτη, όπως άλλωστε δεν έχει εκλείψει και το κάρβουνο[2] εδώ και 300 χρόνια. Με άλλα λόγια, η ρητορική για την πράσινη ενέργεια, η οποία έχει αποκτήσει μεγάλη δυναμική κυρίως στην Ευρώπη, παραμένει μια, κατάλληλα μασκαρεμένη ιδεολογικά, σκληρή καπιταλιστική αναγκαιότητα που συγκρούεται με άλλες, εξίσου σκληρές και δεν είναι καθόλου το πεπρωμένο της ανθρωπότητας προς την πρόοδο και την αειφόρο ανάπτυξη.

Τα παραπάνω καθόλου δεν σημαίνουν ότι η ενεργειακή αναδιάρθρωση του καπιταλιστικού κόσμου δεν θα προχωρήσει, δεν προχωρά ήδη, με γοργά βήματα: σε πολλές περιοχές του καπιταλιστικού πλανήτη οι εξελίξεις έχουν ραγδαίο χαρακτήρα, με κορυφαίο παράδειγμα την ηλεκτροκίνηση. Εκεί προβλέπεται ότι τα Ι.Χ. ηλεκτρικά οχήματα θα κατακτήσουν τις μεγάλες καπιταλιστικές αγορές μέχρι το 2030 ή λίγο αργότερα. Όμως το μεγάλο πρόβλημα που έχουν οι σχετικές βιομηχανίες (και κατ' επέκταση όλος ο κλάδος της πράσινης ενέργειας) είναι η αποθήκευση της ηλεκτρικής ενέργειας: εάν δε βρεθούν αξιόπιστες και φτηνές τεχνολογικές λύσεις, τόσο ο εξηλεκτρισμός των αστικών μεταφορών, όσο και οι ΑΠΕ, δεν θα αποκτήσουν την εξάπλωση που ελπίζουν οι εμπνευστές τους. Αυτός είναι και ο βασικός λόγος που εντείνεται ο ενδοκαπιταλιστικός ανταγωνισμός για πρώτες ύλες (τα μέταλλα που ανήκουν στις σπάνιες γαίες και όχι μόνο) και τεχνολογίες αιχμής: εκείνα τα κράτη που θα ξεχωρίσουν τεχνολογικά, θα αποκτήσουν ένα σοβαρό ανταγωνιστικό πλεονέκτημα έναντι των αντιπάλων τους.

Ας ξαναθυμίσουμε πάντως ότι τα 197 κράτη –ή τουλάχιστον κάποια απ' αυτά, σίγουρα τα πλέον πρωτοκλασάτα, ανάμεσά τους– δεν μαζεύτηκαν στην Σκωτία για να διδάξουν ευγενή καπιταλιστική άμιλλα. Προετοιμάζουν την τακτική τους για τα χρόνια που έρχονται, ξεσηκώνοντας πρακτικές από τους εμπορικούς πολέμους που εξελίσσονται ήδη. Σ' αυτή την κατεύθυνση, τόσο η ΕΕ, όσο και οι ΗΠΑ ετοιμάζονται να εισάγουν στις εθνικές νομοθεσίες τους ένα είδος «πράσινων δασμών» στα εμπορεύματα χωρών με «υψηλό περιβαλλοντικό αποτύπωμα». Με άλλα λόγια, η πάλαι ποτέ κραταιά Δύση δεν σκοπεύει να περιμένει μέχρι το 2030 –και πολύ περισσότερο το 2050- για να διαπιστώσει το κατά πόσο θα τιμήσει τις δεσμεύσεις που έχει αναλάβει ο πάλαι ποτέ παγκόσμιος Νότος: η καπιταλιστική εκτόξευση της Κίνας και όχι μόνο, απαιτεί αντίμετρα –και γρήγορα.

Σ' αυτή την λογική η Κομισιόν έχει προτείνει στα κράτη-μέλη από τον περασμένο Ιούλιο το εργαλείο ονόματι Carbon Border Adjustment Mechanism. Αυτό προορίζεται για χρήση σε εισαγόμενα εμπορεύματα όπως τσιμέντο, λιπάσματα, σίδηρο και ατσάλι, σε κλάδους δηλαδή που η ευρωπαϊκή παραγωγή αδυνατεί εδώ και χρόνια ν' αντιμετωπίσει τις φτηνότερες τιμές και τον όγκο παραγωγής που προσφέρουν οι καπιταλισμοί της Ασίας. Φυσικά δε χωράει καμιά αμφιβολία ότι αυτό είναι ένα, πρωτότυπο ομολογουμένως, μέτρο πράσινου

Επί του πιεστηρίου, κυκλοφόρησε μια πένθιμη είδηση στα ελληνικά media: αμερικανοί και ευρωπαίοι αξιωματούχοι εκφράζουν επιφυλάξεις για την οικονομική βιωσιμότητα του χιλιοτραγουδισμένου αγωγού East Med. Βασίζουν μάλιστα αυτές τις επιφυλάξεις στη γενικότερη στροφή τους προς την στήριξη πράσινων ενεργειακών projects.

Θυμίζουμε ότι ο αγωγός East Med ήταν ένα θεωρητικό σχέδιο μεταφοράς φυσικού αερίου από ισραηλινά και κυπριακά υποθαλάσσια κοιτάσματα της ανατολικής Μεσογείου προς την Ιταλία, περνώντας νότια της Κρήτης. Οι τεχνικές δυσκολίες της κατασκευής του θα ήταν, πιθανότατα, αξεπέραστες και η οικονομική του βιωσιμότητα κρινόταν εξαρχής εξαιρετικά αμφίβολη. Ολ' αυτά όμως είχαν πολύ μικρή σημασία τελικά, στο βαθμό που ο αγωγός δεν θα υλοποιούνταν: ο East Med ήταν και παρέμεινε μια απόπειρα του ελληνικού (και του ελληνοκυπριακού) κράτους να υπογραμμίσουν, με την (κάπως απρόθυμη) στήριξη του ισραηλινού κράτους και των ΗΠΑ, τις μαξιμαλιστικές τους απαιτήσεις στη χάραξη ΑΟΖ στην ανατολική Μεσόγειο.

ΕΝΑΣ ΣΩΛΗΝΑΣ ΠΟΥ ΒΟΥΛΙΑΞΕ ΟΡΙΣΤΙΚΑ (:)

Μ' αυτά τα δεδομένα, είναι προφανές ότι οι πράσινες επιφυλάξεις αμερικανών κι ευρωπαίων αξιωματούχων αποτελούν ένα πρόσχημα που απλά ταιριάζει με την γενικότερη καπιταλιστική συγκυρία. Όμως είναι ένα πρόσχημα που ίσως προσφέρει μια εύσχημη έξοδου κινδύνου για τον ελληνικό ιμπεριαλισμό: δεν είναι τώρα καιροί για καθαρές εθνικές ήττες...

3

1. Ποιος θα σπάσει στο τέλος τον κουμπαρά άραγε;
2. Και για τον ιό και για την ατμόσφαιρα.. τη μάσκα δεν τη βγάζετε.
3. Εκεί που τα κράτη κάνουν deal, οι οικολόγοι βλέπουν το πράσινο. Ακριβώς όπως με το φεγγάρι και το δάχτυλο.

Πηγή εικόνων: un.org

ΔΡΑΣΤΙΚΕΣ ΛΥΣΕΙΣ (ΓΙΑ ΤΟ ΚΛΙΜΑ ΤΟΥ ΠΛΑΝΗΤΗ)

Τα αφεντικά όλα τα μετράνε κι όλα τα υπολογίζουν. Από το ιικό φορτίο των λυμάτων μιας πόλης μέχρι τις εκπομπές καυσαερίων, καλή ώρα. Κάπως έτσι η International Energy Agency[4] υπολόγισε πως κατά τη διάρκεια των λοκντάουν του 2020 υπήρξε μια μείωση κατά 5% στην ενεργειακή ζήτηση παγκοσμίως. Η εξέλιξη αυτή, σε συνδυασμό με την μεγάλη πτώση στην κυκλοφορία των οχημάτων και το πάγωμα της βιομηχανικής παραγωγής συνετέλεσε στην μείωση των εκπομπών ρύπων έως και 26% σε συγκεκριμμένες χώρες.

Κατά σύμπτωση, η πτώση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου κατά ¼ είναι η τιμή-στόχος που πρέπει να επιτύχουν τα καπιταλιστικά κράτη μέχρι το 2030, έτσι ώστε να περιορίσουν την άνοδο της θερμοκρασίας κατά δύο βαθμούς Κελσίου έως τα τέλη του αιώνα. Με άλλα λόγια, πιάσαμε τον στόχο ακόμα κι αν δεν είχαμε ιδέα περί αυτού! Εμείς νομίζαμε ότι μένουμε σπίτι για να μην μας βρει το κορωνο-κακό, αλλά τελικά σώσαμε και τον πλανήτη, έστω και προσωρινά!

Μήπως, λοιπόν, αυτό το σύνολο περιοριστικών μέτρων που γνωρίσαμε καλά τα τελευταία δύο χρόνια ως καραντίνα, έχει να προσφέρει κι άλλες καλές υπηρεσίες σε κράτη κι αφεντικά; Προφανώς δε γνωρίζουμε την απάντηση, οφείλουμε όμως να σημειώσουμε το εξής: είτε μιλάμε για την πανδημία, είτε για το κλίμα, είτε για τη διατροφή, οι ειδικοί των αφεντικών «προτείνουν» (δηλαδή επιβάλλουν) ένα κάποιο είδος «λιτότητας» στην καθημερινή ζωή των υπηκόων. Φαίνεται σαν η εποχή της «ελευθερίας» και της αυτοπραγμάτωσης μέσω της κατανάλωσης να βρίσκεται αιώνες πίσω μας πια. Από το πως κοινωνικοποιούμαστε και διασκεδάζουμε, μέχρι πόση ενέργεια καταναλώνουμε και τι τρώμε, η κυρίαρχη οδηγία έχει κάνει θεαματική στροφή προς ένα είδος μαζικού αυτοπεριορισμού, μιας επιστράτευσης εναντίον του «αόρατου εχθρού», ή της υπερθέρμανσης του πλανήτη, ή...

Να, για παράδειγμα, τι προτείνουν δύο πρωτοκλασάτοι ειδικοί[5]:

> *«...Αντίστροφα, αν κάποιες από τις συνήθειες που αναγκαστήκαμε να υιοθετήσουμε μέσα στην πανδημία μεταφραστούν σε δομικές αλλαγές της συμπεριφοράς μας, ίσως η έκβαση για το κλίμα να είναι διαφορετική. Το να κυκλοφορούμε με αυτοκίνητα και άλλα μέσα λιγότερο, να εργαζόμαστε εξ αποστάσεως λίγο περισσότερο, να πηγαίνουμε με ποδήλατο και με τα πόδια, αντί με αυτοκίνητα για να διατηρούμε τον αέρα των πόλεών μας τόσο καθαρό όσο ήταν στη διάρκεια της καραντίνας, να κάνουμε διακοπές πιο κοντά στην πατρίδα μας: όλα αυτά, σε μεγάλη κλίμακα, θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε μια διαρκή μείωση των εκπομπών άνθρακα...»*

Ξαναρωτάμε λοιπόν: όλες αυτές οι «καλοπροαίρετες συμβουλές» -οι δομικές αλλαγές της συμπεριφοράς μας, που λένε κι οι ειδικοί- θα αφεθούν στην καλή διάθεση κάθε υπεύθυνου πολίτη ή μήπως θα έπρεπε να αναλάβουν την επιβολή τους τα κράτη, ως τα κατάλληλα σχήματα προώθησης των συμφερόντων συγκεκριμένων καπιταλιστικών κλάδων, όπως συμβαίνει ήδη; Ρητορική η ερώτηση –καθόλου εύκολες οι απαντήσεις (μας) όμως...

προστατευτισμού, το οποίο δεν πρόκειται να πείσει κανέναν για την «αθωώτητα» των σκοπών του, αλλά αυτό μικρή σημασία έχει: η καπιταλιστική Δύση χάνει σταθερά το έδαφος κάτω από τα πόδια της, βολευόμενη με ψευδαισθήσεις μεγαλείου, ενώ ο χρόνος δουλεύει εναντίον της.

Σε όσα προηγήθηκαν, επιχειρήσαμε να παρουσιάσουμε στιγμιότυπα της «μεγάλης εικόνας» μέσα και γύρω από την Σύνοδο της Γλασκώβης. Αφήσαμε για τον επίλογο ένα σχόλιο για τις μικρές, καθημερινές στιγμές μας, με την μορφή ερωτήματος: αν η διάσωση του πλανήτη έχει επιμεριστεί ήδη σε τεχνοκρατικές τιμές-στόχους προς επίτευξη από τα κράτη παγκοσμίως, πόσο καιρό θεωρείτε ότι θα χρειαστεί η σοφία των ειδικών να πέσει τελικά πάνω στα κεφάλια μας; Γιατί η αλήθεια είναι ότι ο προσωπικός καταμερισμός του «χρέους προς τον πλανήτη» έχει ξεκινήσει ήδη με την ενεργειακή κρίση, τον πληθωρισμό και τις αυξημένες τιμές των ειδών πρώτης ανάγκης. Βρίσκεται σε εξέλιξη με τις ωραίες ιδέες για την κυκλοφορία των ηλεκτρικών αυτοκινήτων στο δακτύλιο της Αθήνας. Έχει επιβληθεί ήδη από την στιγμή που θεωρήθηκε «λογική», στο πνεύμα της καραντίνας, «... η ισχύς της Πράξης Νομοθετικού Περιεχομένου που ετέθη σε εφαρμογή στις 5 Αυγούστου και σύμφωνα με την οποία **απαγορεύεται σε ολόκληρη τη χώρα η μετακίνηση, διέλευση ή παραμονή σε δάση, εθνικούς δρυμούς, περιοχές Natura και άλση...»**[3] -ενώ καιγόταν η Βαρυμπόμπη κι η Βόρεια Εύβοια, εν μέσω καύσωνα. Αυτό θα σημαίνει προστασία του πλανήτη από δω και πέρα: όταν και αν μας επιτρέπεται, να πληρώνουμε και τις ανάσες μας, στο πνεύμα της covid εποχής...

Με άλλα λόγια την καθήλωση μας σε ένα καθεστώς ελάχιστων κοινωνικών αναγκών. Άλλωστε, η «ενεργειακή κρίση» στην οποία απαντά η «πράσινη ανάπτυξη», είναι ένας άλλος τρόπος να μας πουν τα αφεντικά πως θέλουν να θέσουν σε κρίση (και αναδιάθρωση...) τη μόνη ενέργεια που κινεί τον κόσμο: την εργατική μας δύναμη..

1. Οι κυρώσεις που επιβάλλουν κατά κύματα οι ΗΠΑ στην Ρωσία από το 2014 μέχρι και σήμερα έχουν (και) μια τέτοια πρόθεση. Το ίδιο και οι συνεχείς παραινέσεις προς τα ευρωπαϊκά κράτη να απεξαρτηθούν από το ρωσικό φυσικό αέριο.
2. Το κάρβουνο καταλαμβάνει περίπου το 20-25% της ενεργειακής κατανάλωσης παγκοσμίως. Τα ορυχεία της Κίνας εξορύσσουν σχεδόν την μισή ετήσια ποσότητά του. Άλλωστε στη διακήρυξη της Γλασκώβης ήταν η Ινδία και η Κίνα, κατά κύριο λόγο, που επέμειναν μέχρι την τελευταία στιγμή να αφαιρεθεί η διατύπωση για «σταδιακή παύση της κατανάλωσης κάρβουνου» και να αντικατασταθεί από την «σταδιακή μείωση».
3. Από την σχετική ανακοίνωση της Πολιτικής Προστασίας, 12/8/2021
4. Διεθνής διακυβερνητικός οργανισμός με αντικείμενο την ενέργεια, ο οποίος συστάθηκε, καθόλου τυχαία μάλλον, μετά την πετρελαϊκή κρίση του 1973, από την συμμαχία δυτικών κρατών του OECD/ΟΟΣΑ (Οργανισμός για την Οικονομική Συνεργασία και την Ανάπτυξη).
5. *Η Μεγάλη Επανεκκίνηση*, Klaus Schwab-Thierry Malleret, εκδ. Λιβάνη, 2021